

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Deres referanse

Vår referanse
20/238-1

Vår dato
25.11.2020

Universitets- og høyskolerådets innspill til regjeringens handlingsplan for bærekraft

Innledning

Universitets- og høyskolerådet (UHR) er norske universiteter og høyskoleers interesseorganisasjon og nasjonale samhandlingsarena. UHR har *samarbeid for et bærekraftig samfunn* som visjon, og vi ønsker å gi innspill til regjeringens handlingsplan for bærekraftsarbeidet i Norge.

Universiteter og høyskoler bidrar først og fremst med forskning, innovasjon og utdanning av godt kvalifiserte kandidater som har kunnskaper, ferdigheter og holdninger som gjør dem i stand til å løse samfunnets utfordringer. Høyere utdanning som er tilgjengelig for alle er også viktig for utjevning av økonomiske og sosiale forskjeller. Formidling er en annen viktig oppgave for institusjonene. Oppgavene til universiteter og høyskoler griper dermed inn i, og har betydning for oppfyllelsen av samtlige bærekraftsmål

I tillegg utgjør universiteter og høyskoler en betydelig del av offentlig sektor, både gjennom antall ansatte, studenter og bygningsmassen vi disponerer. Bærekraftig drift av institusjonene er derfor også en viktig oppgave for våre medlemsinstitusjoner for å redusere Norges klimaavtrykk.

Målgruppe og innretning på dokumentet

Kommunal og moderniseringsdepartementet stiller spørsmål om hvem handlingsplanen skal rette seg mot og hva som skal oppnås. Gitt de utfordringene vi står overfor, bør en handlingsplan som skal målrette innsatsen slik at Norge når alle bærekraftmålene innen 2030 rette seg mot alle, fra enkeltindividet til våre største bedrifter. Samtidig er utfordringen at planen gjennom en slik tilnærming blir så overordnet at den risikerer å bli lite treffsikker.

Bærekraftsmålene er globale og krever internasjonalt, forpliktende samarbeid. Det er også universitets- og høyskolesektoren. Norge er et lite land og akademia er per definisjon internasjonal. Norske forskere må ta del i den internasjonale kunnskapsproduksjonen og universiteter og høyskoler jobber for at flere studenter i høyere utdanning skal ta deler av utdanningen i andre land og oppleve et internasjonalt fag- og læringsmiljø i Norge.

UHR mener det er viktig å få fram det globale perspektivet. Stortingsmeldingen bør beskrive regjeringens samlede politikk internasjonalt og nasjonalt for å nå bærekraftsmålene, men fokusere spesielt på hvordan regjeringen vil adressere mål og utfordringer i Norge. Stortingsmeldingen bør bidra til å operasjonalisere bærekraftsmålene for myndigheter, arbeids- og næringsliv, akademia og sivilsamfunnet i Norge.

Postadresse
Stortorvet 2
NO-0155 Oslo

Telefon +47 409 14 969
postmottak@uhr.no
www.uhr.no
Org.nr. 917 697 825

Saksbehandler
Hege Bolstad Pettersen
hege.bolstad.pettersen@uhr.no
Telefon +47 458 66 662

I tillegg til at kunnskapsproduksjonen er global, er det også behov for tverrfaglig kunnskap for å løse de store samfunnsutfordringene. Bærekraftsmålene er sektorovergrepene, og UHR mener det er viktig at regjeringens handlingsplan bidrar til mer samarbeid på tvers av sektorer og nivåer. Planen bør tydeliggjøre mål og samarbeid mellom departementer og andre myndighetsorganer. Det er også nyttig med gode eksempler på insentiver og tiltak for arbeids- og næringsliv, sivilsamfunn og akademien.

Dilemmaer for UH-sektoren

Departementet stiller spørsmål ved hvilke utfordringer bærekraftsmålene innebærer for måloppnåelse i Norge innen 2030, hvilke dilemmaer vår sektor møter og hvordan vi skal løse dem.

Komplekse utfordringer kan ikke løses disiplinært, men må løses i tverrfaglige team både innen forskning, utdanning og innovasjon. Kunnskap må på en mye mer systematisk måte tas med i politiske beslutninger, slik at vi får en kunnskapsbasert politikk i alle departement. Forskning og utdanning er langsiktig av natur. UHR har tidligere pekt på behov for flerårige budsjetter. Langtidsplan for forskning og høyere utdanning er i så måte et alternativ der det legges budsjettmessige prioriteringer til ulike mål.

Måling og rapportering

Departementet stiller spørsmål om hvordan handlingsplanen kan bidra til bedre måling og rapportering. Universitetene og høyskolene blir stadig spurt om data og rapporter. Behovet for kunnskap er forståelig, men det bør alltid vurderes opp mot de ressursene som går med til rapporteringen og kvaliteten på dataene som det er mulig å hente inn.

Standardiserte rapporter og indikatorsett treffer dårlig når det legges opp til at alle skal rapportere på alt og det samme hvert år. Det er et uttrykt politisk ønske at universitets- og høyskolesektoren skal være heterogen. På den måten sikrer vi best mulig kvalitet og relevans i forskning og høyere utdanning. Utdanningsinstitusjonene vil, dersom de gis frihet, blant annet kunne foreta mer ressursvennlige og langsiktige valg når det gjelder det grønne skiftet. Dette er ikke alltid mulig når institusjonene for eksempel må forholde seg til innkjøpsregelverk eller byggherrer som kun ser på finansiering med kortsiktig perspektiv. Vi tenker at dette er overførbart til andre sektorer også.

Universitetenes og høyskolenes største bidrag til det grønne skiftet vil alltid være innenfor kunnskapsutvikling. Dette er krevende å dokumentere, og lar seg ikke løse gjennom felles, standardiserte indikatorsett. Dersom myndighetene ønsker å utarbeide nasjonale og/eller sektorspesifikke indikatorsett, er det viktig at det er opp til den enkelte UH-institusjonen, bedriften eller organisasjonen å vurdere om den kan brukes for sin egen utviklings del, slik at vi framover ikke bruker mye ressurser på rapportering.

UHR er opptatt av at regjeringens ambisjoner for å nå bærekraftsmålene må komme til uttrykk i alle langtidsplaner, satsinger og tildelinger. Et viktig styringsdokument for vår sektor er Langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Regjeringen la frem den første langtidsplanen for forskning og høyere utdanning i 2014. Planen har et tiårig perspektiv, med en konkretisering av mål og innsatsområder for den kommende fireårsperioden.

Stortingsmelding 4 (2018-2019) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019-2028* beskrives på følgende måte på regjeringens hjemmeside:

Forskning og høyere utdanning står sentralt i utviklingen av et bærekraftig samfunn, der kunnskap er nøkkelen til nye, grønne og lønnsomme arbeidsplasser og en bedre og mer effektiv offentlig sektor. Den teknologiske utviklingen, med digitalisering som et gjennomgripende element, gir store muligheter, men byr også på utfordringer blant annet med hensyn til personvern og samfunnssikkerhet. Ulikhetene i samfunnet øker, og motsetninger polariseres. Samtidig står vi overfor store utfordringer når det gjelder klima og miljø, som bare kan møtes i samarbeid med andre land. Dette danner rammen for regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning.

UHR forventer at bærekraftsmålene blir førende for politikken og prioriteringene også i neste langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Dette arbeidet skal settes i gang veldig snart. Det er viktig at sektordepartementene også har et eierskap til planen og at andre sektorer og arbeids- og næringslivets ansvar og bidrag omtales enda tydeligere.

Forslag til tiltak som regjeringen bør vurdere i handlingsplanen

Tydelig prioritering av bærekraftsmålene

Alle strategier, handlingsplaner, stortingsmeldinger og proposisjoner fra regjeringen bør ha bærekraftsmålene som utgangspunkt og omtale effekter på bærekraftsmålene.

Tverrfaglig kunnskapsgrunnlag for politiske beslutninger

For å kunne utvikle gode helhetlige, tverrgående og skalerbare tiltak, bør handlingsplanen løfte betydningen av ny kunnskap. UHR støtter forslaget fra *Nasjonal komite for 2030 agendaen i UH sektoren* om et tverrgående forskningsprogram basert på det de kaller «de metodiske premisene for arbeidet med bærekraft». Dette programmet bør samfinansieres av departementene.

Videre foreslår *Nasjonal komite for agenda 2030 i UH-sektoren* at FN-rapport [The Future is Now \(Global Sustainable Development Report 2019\)](#), som ble skrevet av en vitenskapsgruppe ledet av Professor Peter Messerli, brukes som utgangspunkt for å identifisere de viktige innsatsområdene for kunnskapsutvikling. Her understrekes det at vi trenger både ny kunnskap om, og eksplisitt politisk fokus på:

- betydning av styring på alle nivå: internasjonalt, nasjonalt og lokalt
- forholdet mellom handling på individ og samfunnsnivå
- betydningen av økonomiske strukturer
- bærekraftig teknologiutvikling

UHR støtter forslaget om at det utvikles forskning- og innovasjonsprogram knyttet til disse feltene for å adressere bærekraftig utvikling generelt.

Kunnskapsoverføring

Regjeringen kan ta initiativ til konferanser og seminarer som adresserer viktige problemstillinger og deler beste praksis i ulike sektorer. UH-sektoren ønsker å bidra med relevant forskning og dele egen praksis.

Videreutvikling av eksisterende dialog og samarbeid på tvers av sektorer

Regjeringen har opprettet et Samstemthetsforum, der blant annet UH-sektoren er representert. UHR er opptatt av tettere samarbeid mellom sektorene og sivilsamfunnet, men denne møteplassen er lite kjent. UHR anbefaler at denne møteplassen gjøres mer kjent, videreutvikles og utnyttes bedre.

UHR ønsker at UH-sektoren trekkes inn som en aktiv dialogpartner for KMD i utviklingen av handlingsplanen og i arbeidet med oppfølgingen.

Vennlig hilsen

Dag Rune Olsen
styreleder

Alf Rasmussen
generalsekretær

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR